Ann. VIII. ROMAE, Kal. Iuniis MDCCCCV. Num. VI.

# VOX URBIS

## DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

**SEMEL IN MENSE PRODIT**

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 4,80; ubique extra Italiam Lib. 6,25; Doll. 1,25; Sch. 5; M. 5; Rubl. 3; Coron. 6,25.

**Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in commentarii operculo** Lib. 0.10 pro *unoquoque centimetro quadrato.*

*Cuncta mittantur ad* ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

***ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA***

**Subnotatio fieri potest:**

**IN RUSSIA**

Apud GEBETHNER ET WOLF — VARSAVIAE POLONORUM, Rakowskie Przedmiescie, 15.

Apud "KRONIKA RODZINNA" — VARSAVIAE POLONORUM, Krakowskie Przedmiescie, 6.

**IN ANGLIA**

Apud BURNS AND OATES — LONDON W. 28, Orchard Street.

**IN GERMANIA**

Apud FRIDERICUM PUSTET, S. Sed. Ap. et S. Rit. Congr. Typ. — RATISBONAE in BAVARIA.

**IN CANADA**

Apud LIBRAIRIE GRANGER FRÈRES — MONTREAL, 1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX



ROMAE

EX OFFICINA *PACIS*, PH. CUGGIANI

*35, Via della Pace*

MDCCCCV

Ann. VIII. ROMAE, Kal. Iuniis MDCCCCV. Num. VI.

# VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

| PRETIUM SUBNOTATIONIS: In Italia: Lib. 4,80 — Ubique extra Italiam: Lib. 6,25, Doll. 1,25, Sch. 5, M. 5, Rubl. 3, Coron. 6,25 | SEMEL IN MENSE PRODIT | POSSESSOR ET ADMINISTRATOR: ARISTIDES LEONORI, eques. ROMAE - Via Alessandrina, 87. |
|---|---|---|

## DE OCEANI PACIFICI FUTURA POSSESSIONE [1].

Si quis fuerit rogatus cuinam genti ante omnes Pacifici Oceani dominium tribuendum putet, Angliae, ferme respondet, quae plurimas per illum terras occupat, et principatum obtinet. At varias inter regiones, quas Anglicum nomen tuetur, nec una lex, nec mores communes, nec eadem fata sunt. Nam Australiani primum non tam Anglici esse coloni videntur quam, foederata nuper ex suis gentibus omnibus republica, suo et soluto iure vivere. Nova, quae dicitur, Zelandia suae libertati adeo studet, ut iam foedus australianum ingredi renuerit; Britannica Columbia a Canadensi republica seiuncta vivens, suam rem publicam, suas utilitates ipsa gerit; Hong-Kong et Singapore portus nil aliud sunt nisi tuta classibus refugia commerciisque commutandis emporia.

Quibus perpensis, Anglorum imperium per Pacificum mare ita apparet constitutum, ut variae eius partes occurrant quidem ac divites, at eae sint, quae suo quaeque iure vivere valeant, longe a Britannia patria solutae; ex iisque Britanni cives nil aliud nisi gloriam conditae reipublicae colligant. Eam ob rem ex tot populis saxonico communi stipite ortis, alium ab alio in dies magis secedere videmus.

Ceterum Britannica commercia, quae iamdiu ultimum Orientem atque Pacificum mare late victricibus puppis persulcabant, ab Americanorum, Iaponiorum, Germanorumque laboribus et audacia iam vincuntur. Aemulos enim multiplices vix Anglia per Sinorum fines sustinet; in Mandchouriana et Coreana terra iam a Iaponiis superatur; Philippinis in Insulis Americana fortuna vincitur; Polinesianas per oras a Germanis pellitur. Undique uno verbo invidi surgunt hostes et avidi; iamque ipsa temporum necessitas faciet ut ex Pacifici Oceani dominio leoninam partem alii prorsus usurpent, quum undique eius per litora commercia nova late commutentur.

Hac mente cunctantes atque dubitantes Anglorum administrorum animos animadvertimus, quod nunquam antea accidit. Ipsius enim icti cum Iaponiis foederis suprema ratio fuit, qua Russorum arma in Sinis nimis progredientia cohiberentur, commerciaque sua ceterarumque gentium illos per fines libera servarentur. At, Iaponios quum nimis forte adiuverit, pecuniamque iis ad vires suas multiplicandas tradiderit, pessimum sibi aemulum iam Anglia paravit.

❁

Inter gentes, quae postrema aetate Pacifici maris oras tenuere, Germani quoque peculiari mentione digni sunt, qui Iberorum quamdam haereditatem illic collegerunt. Insolita prorsus eorum fortuna satis docet quonam pacto ibi quoque commercia et negotia armis et imperio praecurrerint locorumque possessionem paraverint. Iam enim pecuniaria re late ingenti per Sinorum terras Germani fruebantur, quum nulla adhuc regionem suis armis occupassent. Huc, non aliter quam ad Africanos, sero nimis Germania venit, neque optimam partem obtinuit; at paucae quas occupavit insulae ad maritima eius commercia bene tuenda sunt satis, praebentque occasionem ut in rebus publicis multarum gentium Germani quoque sua iura vindicent.

Batavi contra habent quae Germani passim desiderant: Malesianum enim ingens imperium tenent, cuius Iava insula est caput. Forti ac patienti labore suas terras colunt, lustrant, muniunt; quamquam, licet eorum coloniae ditissimae sint, neque eas augere neque Pacificum mare persulcare ubique cogitant, armis et classi ut tantum facinus audeant destituti; quinimo sunt a finitimis populis iis circumdati qui, – Iaponii praesertim, – divites illas insulas facilem sibi praedam futuram considerant.

Galli denique grave ius per Pacifici oras non asserunt; habent tamen et negotia et commercia quae tueantur et ipsi; in Polynesiana terra praesertim, ubi non exigua eorum provincia Nova Caledonia exstat. Novas-Ebrides insulas pariter tenent Galli, Thaitiumque – delicias maris, – ad quam tamen insulam in recto itinere positam ab urbe Sancti Francisci ac Panamensi freto ad Novam Zelandiam Australiamque, atque Gallorum praesidiis privatam, in dies magis Americani opes suas inferunt.

❁

Summa rerum haec est et fatorum, quae iam per Pacifici oras maturantur, cuius magnitudo hactenus aeternae pacis pignus esse videbatur omneque belli periculum removere. Non de negotiis tantum, uti apparet, agitatur quaestio, sed de vita ac de imperio plurium gentium agitur. Iaponii enim de sua salute decertant; Russi de maritimi litoris tutela in quod commercia sua impellant; Angli de maritima auctoritate et de divitiis servandis ingentibus; Americani de augendis et potentia et suis opibus; haec dum Sinenses patienti audacia, dociles et laboriosi multiplicantur et crescunt undique; dum Germani, Galli, Batavi de tuendis suis iuribus solliciti sunt.

Magna haec omnia quidem, et talia, quae, docente historia, pacifico foedere fere nunquam composita sint. Ita fit, ut ubi paucis ante annis omne bellum absurdum videbatur, hodie iam arma parentur novaque fata matura fiant.

Z.

(1) Cfr. num. sup.

## QUANTUM PRAESIDII A GRAECIS LITTERIS INGENIA MUTUENTUR [1].

### IV.

Venio nunc, quod erat postremo loco evolvendum, ad illam artium optimarum pulcherrimam, ab aethereis sedibus in terras delapsam, humanae phanthasiae filiam, quae Deos confingit auctores, primosque vates cum Diis permiscet. Enimvero quibus in palagis (graecis hoc loco utar, imaginibus, graeco ore eloquar) Mnemosyne novem sororum chorum est Iovi enixa, ubi Admeti greges pavit Apollo sylvas eburneo plectro permulcens, ubi saxa, auritosque montes movit Amphion, ubi Orpheus raptam Eurydicem flebilibus numeris quaesivit, ubi Castalii latices, ubi Ascraea iuga lauro myrtisque virentia, ubi Permessus, ubi Arcadia, ubi

*Maenalus argutumque nemus, pinosque loquentes*
*Semper habens?*

Sed ut vatum amoenioribus commentis relictis ad rem propius accedamus, nonne sedem in Attica, aliis oris posthabitis, diu visa est haec ars divina praeoptasse? Quod vero electum carminum genus fingi potest, quod non excogitarint, quod non summa cum laude Argivi perfecerint? Si te choreae, iocique iuvant, Theium Anacreontem inspice, quem in charitum gremio diceres enutritum. Si animo tolli sublimis, et in altos nubium tractus evehi expetas, Dircaeum intuere, quem phoebeo spiritu afflari, seu verius rapi affirmares. Si cothurno tragico caperis, quid Aeschylo, Sophocle et Euripide ad vehementiores motus, ad iracundiam furoremque vividius? Si comicis cachinnis, salibusque urbanis cupias relaxari, Aristophanem, et Menandrum audi, quibus ad fugandas curas nihil potest esse suavius. Si pastorum iurgia, querelas, certamina, cantus vitamque nullo turbatam metu studeas demirari, Teocriti, Moschi idyllia campestri animum voluptate mulcebunt. Quid muliebre ingenium, quid femineum melos valeat, Sappho, Myrtis, Corinna ostendunt, quae postremae cum Pindaro de laurea apollinari decertarunt. Refugit uberrima rerum imagine territus animus, quum vatem illum intueor, de cuius patria Salaminii, Chii, Colophonii, Rhodii, Smyrnaei, aliique populi contenderunt. Quis enim in *Odyssea*, quis in *Iliade* locus venustissima caret imagine? Quid non sublime, quid non absolutum, quid non affabre elaboratum, quid non deorum heroumque dignitati respondens? Iuppiter nutu concutit olympum, Neptunus tridente aequora quatit, Mavors medias inter acies furore aestuat. Apollo nocti

(1) Cfr. num. sup.

# Sociis et lectoribus

# Commentarii nostri humanissimis.

Novo superveniente anno, quem VIII *Vox Urbis* inscribere gloriatur, non quidem, uti plerumque assolet, nova et magnifica promittemus; non enim sociis et lectoribus, qui constanter in itinere, neque eodem brevi atque expedito, nos comitati sunt, magniloquis verbis temerariisque promissionibus illudere opus est nobis, sed tantum ea adnotare quae in eorum veram utilitatem adducere constituimus.

*Vox Urbis* itaque in annum MDCCCCV ea erit, quam socii voluerunt: commentarium menstruum, qui non unum Urbis augustae matris sermonem, sed omnem cultum et humanitatem referat, eaque omnia quae inde, veluti ex radiationis centro, animos usque a longissimis orbis partibus amice cum genitricis animo coniungere valeant. Disputationes igitur, quae plerosque populos aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philosophicis ad sociales quaestiones suum locum apud nos hoc etiam anno invenient, atque simul nuncii, significationes, et documenta, quae tum circa catholicam rem, quam tueri gloriamur, tum circa eventus peculiari nota dignos, in varietate quamquam, *simplex dumtaxat et unum* opus reddant nostrum.

Sed aliud quoque expediemus, quod non paucorum sociorum desiderium explebit; articulos scilicet in quibus, quasi in parva tabula, simplici eoque facili stylo, descriptionibus, narratiunculis, dialogis, argumenta vitae maxime communia tractentur, unde liceat colloquia latine inire atque alere. Ita finem illum supremum, ut latinus sermo universalis, prouti dicunt, reducatur, non modo obliviscemur, imo etiam propius prospiciemus.

* * *

Maiora vero comparavit administrator; qui non modo immutatum reliquit pretium subnotationis, quod est in Italia lib. 4, 80; ubique extra Italiam lib. 6, 25 (doll. 1, 25; sch. 5; march. 5; rubl. 3; cor. 6, 25); sed ad magis magisque commentarium vulgandum curis creditum suis rationes vere favorabiles cavit, quae sequuntur:

**Si quis socios novos duos comparaverit, pretiumque eorum subnotationis miserit, subnotationem gratis omnino sibi habebit;** eoque bono gauderi poterit ipse subnotator novus, qui, sua vice, eadem gesserit. Quum iste scilicet socios alios duos nobis acquisiverit, facultas ei erit non duorum pretium, sed unius tantum mittendi, atque alterum faciendi suum, ut pretio pro subnotatione iam ante misso sese resarciat. Neque eum pudor teneat novos subnotatores de favore ipsi concesso aliquo modo certiores futuros: hi enim receptionis schedulam, veluti si pecuniam directe per se miserint, regulariter accipient. Haec una conditio, ut novi hi subnotatores intra menses duos, a propria cuiusque subnotatione decurrentes, requirantur, utque omnia ad Aristidem Leonori equitem (Romam in Italia, *via Alessandrina, 87*) recto tramite mittantur.

* * *

Quid plura?... Plura tamen administrator concedere sociis voluit, eaque paene incredibilia; id enim effecit, ut *VOX URBIS* **socii e loco domicilii sui in Urbem, atque inde in domicilium suum reverti gratuito possent.** Id iis paratum est — bibliopolis, uti patet, exceptis — qui ante Iulium mensem an. MDCCCCV sexaginta novas subnotationes collegerint earumque pretium integrum ad administrationem miserint. Societati itinerum notissimae Cook et Son munus commissum; ea, ubi primum a nobis certior facta erit, epistolarum commercium cum socio inibit, omniaque disponet ut is nullo impendio ab *Europae* loco ubi vivit Romam usque, atque Roma in domum suam, secunda, prouti vocant, ferriveharum classi usus, iter aggrediatur. Estne difficile nimis sexaginta socios novos comparari? En rursus benigne succurrit administrator: qui triginta tantum collegerit, dimidiatum pretium itineris habebit.

* * *

Sunt tamen qui eiusmodi curas negligent: num his praemium nullum erit? Atqui erit sociis omnibus, qui ante expletum Februarium mensem an. MDCCCCV debitum solverint suum; idque, more nostro, pulcherrimum: **imago** *heliotypice* expressa metr. 0,32 × 0,45 **Pium X Pontificem referens sacris ad solemnia indumentis ornatum atque benedicentem.** — Quod si denique socius tabulam illam maluerit metr. 0,22 × 0,45 iam in nostrum commodum unice superiore anno desumptam, ac Pontificiam dominationis auspicationem referentem a Pio PP. IX an. MDCCCXLVI peractam, quum exemplaria nonnulla apud nos sint adhuc, eam requirat, nosque, donec possibile erit, ei morem geremus.

* * *

Restat nunc ut sollicitudini nostrae sociorum favor in dies crescens respondeat.

***Vox Urbis.***

sedebat, qui, dum venationi intendit, Audotiam virginem pulcherrimam invenit. Quam quum uxorem duxisset, cum ea pactionem inivit, ut si Audotia ante Potykium moreretur, ipse tamen cum uxore sepeliretur. Post nuptias ecce Audotia statim moritur; Potykius cataphractus una cum bellico equo suo in sepulcrum mulieris descendit. At media nocte montanus serpens eum aggreditur, qui flammas ex oculis emittebat; Potykius incursus impatiens eum necat; mirabile dictu! vix ac draco moritur, Audotia vitam recuperat.

Soloveius contra marinus fuit heros, ex Scandiae litore aut Venetiarum navi vectus cui ab accipitre nomen, sericis velis instructa pretiosisque pellibus, arboribus aureis, argenteis funibus. A Vladimiro summa humanitate acceptus est; quum autem mensae assideret tam suaviter cithara ludere coepit, ut Zabavam amore ferierit, quae eidem nupsit.

Dioukius, qui solem et lunam in pileo gestabat sagittasque coniiciebat die incensas, quas nocte colligebat, comes his erat, unaque cum eo Stavrus, quem uxor a vinculis liberaverat in quae iniuste fuerat coniectus, et Vassilius ille ebriosus, qui Tartarorum centum et viginti millia trucidaverat.

At heroes illos superbia, malorum omnium radix, pessumdedit. Quum enim sese invictos et invincibiles crederent, duos fortissimos milites Deus in eos misit, qui quum omnes essent aggressi, multiplicatis militibus per ictus et vulnera, Ilium comitesque fuderunt atque in lapides commutarunt.

*

In Onegae fluminis regione agricolae bellicos cantus in honorem Kievii heroum iterantes Vassilium quoque Bouslaevitchium et Sadkum mercatorem celebrant. Novgorodio regi hi serviebant, qui Vladimiro semper hostis fuit. Vassilius quum ebrius esset, Novgorodio regi iniuriam dicit atque omnibus principibus civitatis. Domum rediens in cavea a matre conclusus est, quae metuens ne filius occideretur, principi et populo pocula auri, argenti et margaritarum plena obtulit, ut veniam filio impetraret. At rex populusque oblata dona respuerunt et vitam iuvenis magna voce petiere.

Tres per dies Volkhofio in ponte Vassilii comites et amici pugnam sustinuere cum populo teterrimam, dum ille in cavea dormit. At tandem puella quaedam nigra et suavis somnianti apparuit, quaeque fiebant docuit. Tunc ille cavea egressus cucurrit ad pontem brevique hora tot enecavit hostes, ut iam de patriae, liberorum mulierumque salute omnes desperarent. Tandem, matre intercedente, Vassilius, Coriolanus alter, placavit iram et inimicis suis pepercit.

Sadkus contra mercator adversus Russos aut Tartaros non pugnabat. A Caspio mari ad Germanos nordicos portus undas persulcavit, ac tempestatibus et procellis superatis *Accipitre* sua navi ac thesauros ingentes ferens, ad marini usque regis domus descendit.

*

Heroum postremus tempore Igorius est princeps, qui contra barbaros innumeros Russorum res tuebatur et Iaroslaunae sponsus factus curam patriae non amisit; eius de gestis carmen adhuc superest populo, quod, ut Gallis Rolandi cantus, ita Russis epos habetur. Hunc saepe repetunt hodie cohortes, quae contra Iaponios ultimo in Oriente tot a mensibus pugnant....

## DE IAPONIIS OPIFICIBUS.

Mercatoria Iaponiorum ars eorumque commercia quibus modis succreverint non indignum, praesenti aetate praecipue, aliqua consideratione est. Huiusmodi enim augmenta, quum bellum quoddam ex improviso erumpat magni ponderis esse ad ipsam belli fortunam solent.

Industribus artibus siquidem postrema aetate eo ritu adlaborare Iaponii coeperunt, ut Angli atque Americani fecerant. Qua de re eorum quoque nonnullae urbes anglicam veluti faciem, ut Osaka urbs, viatoribus exhibent. Sed ut tantis artibus opificum turbae satis magnae adessent, ex agris atque ex oppidis vocare plebem ibi quoque oportuit. Verum opifices illi, ut sunt plerique mente alacres et labore tenaces, brevi quidem tempore suam artem didicerunt. Neque vis tamen neque constantia Europaeorum Iaponiis est, qui parum oboedientia vincuntur, qui facilem praebent otio animum ac desidiae.

Laborum vero huiuscemodi renumeratio, etsi parumper post Sinense bellum adaucta sit, exigua tamen adhuc et perquam minima censetur, quum homines vix diurnam libellam opera sibi comparent. At, deficientibus viris, ibi quoque mulieres puerique ad opus conscribuntur, ut Sigfriedius Germanicus scriptor auctor est, qui Osaka in urbe pueros vix sex annos natos operi manuum intendere oboli mercede vidit, ad octo usque horas in die. Quod si, exacto feliciter Sinensi bello, huiusmodi operum merces sublata est aliquantulum, magis tamen escarum pretium crevit, ita ut opifices inde detrimentum magis quam iuvamen acceperint.

Qui profecto eo ritu ubique vitam trahunt, ut nec aegrius, nec peius possit nemo. Qui currus agunt, qui reliquias et fragmenta colligunt per vias, portuales et mercatorii baiuli ceterique huiusmodi, nemo satis dicat qua egestate, qua tenuitate vitam ducant. Duas libellas pretium cubiculi non aequat, integra ubi interdum familia sumit requiem. Stratum, ubi membra ponunt, vix unum est idemque pauperrimum.

Vestes non habent nisi laceras et interpolatas; indusiam usu detritam a mercatoribus pauperum vix duobus obolis emunt. Barbitonsores sex obolis tondent, capillos tribus obolis resecant. Legumina piscesque misellis sunt cibus, quos vix quinque obolis universa familia comparat.

Theatra tamen pauperibus patent hoc quidem pretio: pro aditu solvuntur oboli decem, iusque humi sedendi gratis datur; pulvinar si volueris duos obolos addes; si tabacum et potum, quinque. Cubiculum in hospitio decem obolis praebetur, potumque ad libitum calidaque balnea hospiti praesto erunt. Sunt et cauponae, ubi viginti quinque obolis satis ciborum habetur.

Verum quum desit labor officinarum, vel quum morbo quis corripiatur, foeneratorum praeda fit, qui in duplum usque foenus exigunt. Hieme rigente quae sit pauperum vita coniici potest, qui in aedibus miseris viventes, chartaceas fenestras habent, tegumentaque corporis nulla, nisi quae simul patrem filiosque obtegere valeant.

Leges quae manuum laborem tueantur nullae adhuc in imperio sunt; quamobrem in maximis passim officinis tum opifices, tum eorum pueri pessima aviditate dominorum mulctantur. Coram populi legatis haud semel nihilominus rogationes oblatae sunt de labore manuum dignis pactionibus tuendo; sed multa aetas effluet antequam huiusmodi consilia agitentur, quum praesertim opifices a suffragio ferendo in comitiis prohibeantur.

At in maxima opificum multitudine nonnulli iam coalescunt viri intellectu potiores, qui sui ordinis instaurationem ut parent admodum satagunt. Sen-Iosef-Kataiama ipsis dux censetur, qui Tokio iam posuit pueris asylum, operariis athenaeum condidit, Caroli illius Lassalle librum vulgavit, atque commentarium de conditione opificum bis in mense praelo edit.

Iamque a disceptationibus ad operam manus conferuntur. Tokio enim in urbe typothetarum sodalitium bis mille sociis constat; fabrorum vero bis mille et quingentis. Augentur immo late et ubique huiusmodi opificum sodalitia, atque desertiones, ut nostris gentibus mos est, ita pariter in Iaponia fiunt.

Nihilominus, uti diximus, progressus totius rei lentus plerumque et tardus videtur: Iaponii enim opifices disciplinae vi parumper hactenus continentur. Inconstans animi indoles; quae, quum acriter pugnandum domi sit, cedit, quumque recedendum sit, contumax in incoepto permanet. Verum etsi nulla fuerit opificum concordia et voluntas, hodierna artium commerciorumque respublica ea Iaponiis est, quae quovis modo tandem aliquando ditiores ad medendum tot malis compellat.

Attamen industribus artibus quomodolibet adauctis maximeque dilatatis Iaponiorum commercia a peregrinorum ditione paullatim vindicata sunt. Quamquam res non adeo perfecta est, ut nullum supersit Europaeis vel Americanis gentibus lucrandi spatium; quamquam sunt qui censeant Iaponios omnes mercatores esse infidos et data opera periuros. Rem tamen haud omnino ad unguem veram habeas, quaeso. Nam ad erudiendos eos qua arte quaque veritate commerciorum ars exercenda sit, ludus iam Tokio in urbe est ad rem constitutus, quem optimum quidem plurimi doctores habent, similium omnium ludorum qui hactenus per orbem numerantur. Quare brevi hac quoque commerciorum arte a Iaponiis videbimus Anglos forte adaequari.

*Albus ut obscuro detergit nubila caelo*
*Saepe Notus, nec parturit imbres*
*Perpetuos, sic tu sapiens finire memento*
*Tristitiam vitaeque labores.*

HORAT.

*Virtute ambire oportet, non fautoribus:*
*Sat habet fautorum semper, qui recte facit.*

PLAUT.

similis descendit, e cuius humeris argentea pharetra tinnitum ciet. Pallas aegida gestans inter phalanges saevit, Iuno soror et coniux Iovis modo querelis, modo blanditiis flectere superum regem conatur. Qua vero virtute, quam varia indole heroes? Nestor annis et prudentia gravis, e cuius ore hyblaei nectaris rivi dimanant, dissidentes animos sedat, Agamemnon regiam dignitatem vultu verbisque praeseferens, Ulysses callidus, vehemens Diomedes, impavidus Aiax, fortis Hector, Thessalus vero Achilles ira et ense metuendus, sanctumque amicitiae foedus ulciscens. In *Odyssea* ventorum marisque ludibrium Ulysses, in Phaeacum insula, apud Alcinoum propositi memor, fida Penelope, Thelemacus iuvenili parentis visendi studio aestuans. *Aeneidos* vero sublime opus, quod musae manibus ad sidera extulere, nonne totum homerica imitatione floresclt? Utque pauca attingam, aeolici antri, punici portus, procellae descriptio nonne ex *Odyssea* decerptae? Minerva Ulyssi, Venus Aeneae occurrit ignota: hic ad Didonem, ille ad Alcinoum nube septi accedunt: Demodocus inter epulas canit, Iopas carmen aureis fidibus modulatur. Ludi ad Anchisae tumulum instaurati per quam eorum similes, quibus Achilles Patrocli manes pacavit. Virgiliana Palinuri obtestatio, sacra diis stygiis, Deiphobi descriptio, Tityi supplicia nonne Helpenoris preces, sacra Ulyssi, Agamemnonis supplicium, Tantali poenas imitantur? Iure ergo Macrobius affirmat, omne opus vergilianum de homerici operis speculo coruscare. Ecquis vero ibit inficias, plurimum georgica Hesiodo, bucolica Theocrito debere: quis neget, Horatium a Pindaro, Propertium a Callimacho, Terentium a Menandro, aliosque vates a graecis suaviores flores, ceu argumentosas apes, delibasse? Quid etruscos vates, quid Petrarcham, quid recentiorum nomina proferam, in quorum versibus atticae veneres efflorescunt? Ut enim mella quae thymo redolent, puriora, sic carmina, quae argivum quid sapiunt, suaviora censentur.

Sed iam vela contraham; nec mihi dicenti longiori ambitu opus reor, ut ostendam, plurimum graecis litterariam rempublicam debere.

*Vos exemplaria graeca*
*Nocturna versate manu, versate diurna.*

A. Angelini.

## DE SANCTORUM MENTE.

Libellus ab academia Gallica laurea corona donatus, quem Henricus Joly praesbyter scripsit (1), Sanctos omnes, quos vocamus, viros, et quos Ecclesia peperisse gaudet et colit discurrit, quales sint docet, eorumque laudem coram hodierna humanitate vindicat. Sanctitatis enim formam et nomen non omnes populi pari modo respexerunt. Sinenses eam perfectam rectitudinem esse crediderunt, qua homo caelestes voluntates ad congruum adimpleat; Graeci cum deorum moribus proprius compararunt, ac Buddhistae prae ceteris hanc reiecerunt mentem, sanctitatem in hoc constituentes ut homo nimirum a pia omni cum reis religione seiunctus seipsum ad nihilum redigat vitamque deleat, quae malum et dolor est, ut Nirvanae beatitatem assequatur.

Hebraei Deum tantum Sanctum esse iure dixerunt; sed paullatim ab Eo tantam virtutem et gratiam hominibus tradi posse intellexerunt, ut homo quoque ad perfectionem contendere, licet infirmus, nisu valeat.

Christiani id compleverunt consilium; nam Christum Deum et hominem pro viribus imitari nostri Sancti nituntur, eiusque imaginem in corpore suo, ut Paulus ait, circumferre. Perfectae huius sanctitatis Apostolus ipse exemplum exstitit; sed a summi ingenii viris Sancti omnino distinguuntur. Dum enim magni illi viri hominum tantum plausus, atque suorum operum gloriam quaerunt, Sancti contra animae suae incrementum comparant et virtutum. Ea inter vero neque vim ingenii, si adsit, Sancti abiiciunt, neque naturae auxilia conculcant vel pulchritudinem, sed utrisque ita utuntur veluti auxiliis, quibus animus ad perfectionem assurgere queat.

Verum etsi omne naturae deficiat bonum, Sancti exsurgere quacumque ex condicione humana possunt; tribus nimirum virtutibus fide, spe atque caritate innixi, quae a divina gratia proficiscuntur. Attamen naturales quoque exercent virtutes, suamque indolem haud conterunt, sed cohibent et temperant, et ad Deum adducunt.

Mentiuntur profecto qui nervorum morbis Sanctorum gesta enodare praesumunt; nam ea vix phaenomena eo modo intelligenda essent quae extraordinarium aliquid praeseferunt, extases nimirum aut raptus, aut prophetia. At non huiusmodi in gestis Sanctitas tuto consistit, quae immo et ipsa S. Theresia a Iesu, Carmeli Seraphina, ut vehementer dubia respuit; quod pariter etiam de miraculis dicendum est.

Fide contra et caritate Sancti vivunt, et humilitati innituntur; quodsi aliquando exstasibus quoque obnoxii sunt, purissima exstasis eorum esse debet, non ex morbo procedens, ut naturales exstases, neque ex diabolo, quae obscoenos motus plerumque corporibus infert; sed ex divino prorsus favore; unde fit ut, dum sensus dormiunt, animi vires vigilent et suavissima beatitudine perfundantur.

Neque histerico morbo plerique Sancti corripiuntur, dum exstasim patiuntur; nam ea plerumque perbrevis est, neque morbis dolores sed pacem affert et suavitatem; eaque perdurante voluntatis vis praevalida in Sanctis remanet.

Non itaque animi vires pessumdantur in Sanctis; immo augentur et convalescunt simul, et altissimos vertices voluntate fortissima arripiunt.

Reliquis animi viribus optime pariter Sancti utuntur; nam si phantasiae diffidunt, ex metu id procedit, quem fovent, ne eius devio cursu a divinis nimium abducantur; si intellectui timent, id ex erroribus crebris atque ex misera humanae mentis obscuritate et fallaci virtute procedit; non ideo tamen quod humanae mentis vim et aciem despiciant. At voluntate praecipue utuntur, quae magna in ipsis est, fortis, amore incensa ad bonum fratrum, ad Deum enixe contendens: Deum primum dilectionis obiectum amant, deinde fratres omnes passione divina regeneratos, eiusque dilectione dolorem fortissime tolerant, immo diligunt, et quaerunt. Quamobrem vel maximos inter moerores summa semper felicitate Sanctorum anima gaudet.

Hominis vita, ut ipse scriptor operis suum concludit librum, tria complectitur, quae Sanctus Ignatius optime enucleavit: carnem, mundum, Satanam; at Sanctorum contra vita omnis contraria tria habet: Spiritum, Ecclesiam, Christum. Spiritus carnis omnes cupiditates et impetus vincit et pacem in homine restituit; Ecclesia homines omnes bonae voluntatis congregat et a fraternis odiis et ab omni superbia ad mutuam dilectionem adducit; Christus denique vitia omnia, quorum parens Satanas est, fudit, ab eorum servitute Sanguine suo homines vindicavit, nostramque humanitatem ipse a Cruce restituit, atque in portum felicitatis, praemium aeternum animis factum, exspectat.

(1) *Psicologia dei Santi* di Enrico Joly. (Versio italica. — Romae apud Desclée, Lefebvre et soc., 1904).

## RUSSORUM HEROES.

Quo tempore Arthurus rex vivebat, quumque Isaotha, flava illa regina, Tristanum amabat, Vladimirus princeps, Kiewii dominus urbis, Russos fortes viros et ipse secum ad convivia habebat, quos populares gentis vates suis adhuc carminibus celebrant. Ipsi, *bogathyrii* nomine dicti, ad epulas principis consedentes titanicas pugnas suas contra montanum serpentem narrabant, contra avem horridum «Soloveium», contra tartaros, gigantes, amazonas.

Uxor principis Apraxia, lectissima foemina, narrantibus miscebat vinum, quod aureis poculis invicem propinabant, dum poeta cantus amoris et bellica carmina cithara ludit posterisque Sanctae Russiae gloriam commendat. Heroum celeberrimus Ilias Mouramius erat – agricolae filius – qui divino numine ad patriam tuendam vocatus, contra prodigia, monstra, pyratas, paganos, aratrum linquens gladiumque distringens decertabat. Is Sviatogorii vim prodigiosam a Diis acceperat, qui, morte post ingentem gloriam victus, iunioribus aemulis nova certamina reliquerat. Ilias enim Soloveium illam avem teterrimam necaverat, quae, leonis ad instar rugiens, urbes sybilo diruere potens erat. Latronum deinde quadraginta millia mactaverat, et a Vladimiro urbis maximae custodiam acceperat.

Iliae proximus celebritate et nomine Dobryna, montani serpentis victor. Qui Poutchaio in flumine igneos volvente fluctus vivens, ad christianorum oppida suas ut victimas raperet descendebat. Zabavam, Vladimiri nepotem, quum vi abstulisset, una cum multis regibus et ingenti exercitu captivam retinebat; at virtute sua serpentem Dobryna iugulavit, omnesque libertati reddidit. Amazonem vero Dobryna quum esset aggressus, haec flavos eius capillos arripiens, virum post sese traxerat, deinde una cum equo in peram occluserat suam. At mox eum contemplans iuvenemque decorumque cognoscens uxor eius humilis pariterque devota ei facta est.

*

Alecha Popovitchius tertius erat e Vladimiri domo heros, qui Tougariuium alatum gigantem oppressit. Potykius, Ivani filius, una pariter

*nis* iisque crassioribus substituti sunt, quibus *crenae* per *graphiarios gladiolos*, – *scalpella* –, sive *scalpra libraria* ab aliis nuncupatos, fiebant; nos autem ad veteres quodammodo heic quoque redivimus, quum, novos scilicet ac machinis perfectos, *stylos ex chalybe* ad scribendum calamis addere solemus.

M. – Annon putas aliis quibusdam armis nos indigere?

A. – Praecipua recensui. Ut enim *zothecula* tua necessariis non indigeat, addes *thecam* seu *pixidem arenariam* sive *pulverariam;* et *lingulam* seu *ligulam* ad librorum chartas recidendas; et *fibulam epistolicam*, ferrum plerumque mucronatum ad chartas, quae conservare volueris, transfossas colligendas; et *sigillum ceramque sigillarem*, quam vulgo *hispanicam* appellamus, et plures *regulas* seu *normulas*, *ligneas* vel *ferreas*, ad lineas per chartam ducendas; folia denique ea iam lineata, quae chartae subiiciuntur ne a recta aberretur, atque ideo *regulae suppositae* vocantur. Neque inutiles tibi erunt *forcipes*, *circina*, quibus circulos vel alias figuras signare possis, *staterula ad librandas epistolas publico diribitorio* commissurus, quarum vectigal a civitate constitutum per *pittacia vehicularia* (1) solves. Apud te denique sit *cistellula*, in quam supervacuas chartas mittas, ac, praesertim in aestate, quum sirius ardor findit agros et versiculi componuntur, moderatus vini haustus. Etenim

*Ingenium potis irritat Musa poetis,*
*Bacche, soles Phoebo fertilis esse tuo.*

M. – Optatissimum quidem instrumentum! Nominasses hoc primo loco, una cum pecunia, quod etiam instrumentum opus est scholasticis; idque non interdum, sed continenter! Quam vero dum exspecto, tibi, gratias plurimas agens, interim valedico.

(1) Italice *francobolli postali.*

## DE SUMMA B. PETRI POTESTATE.

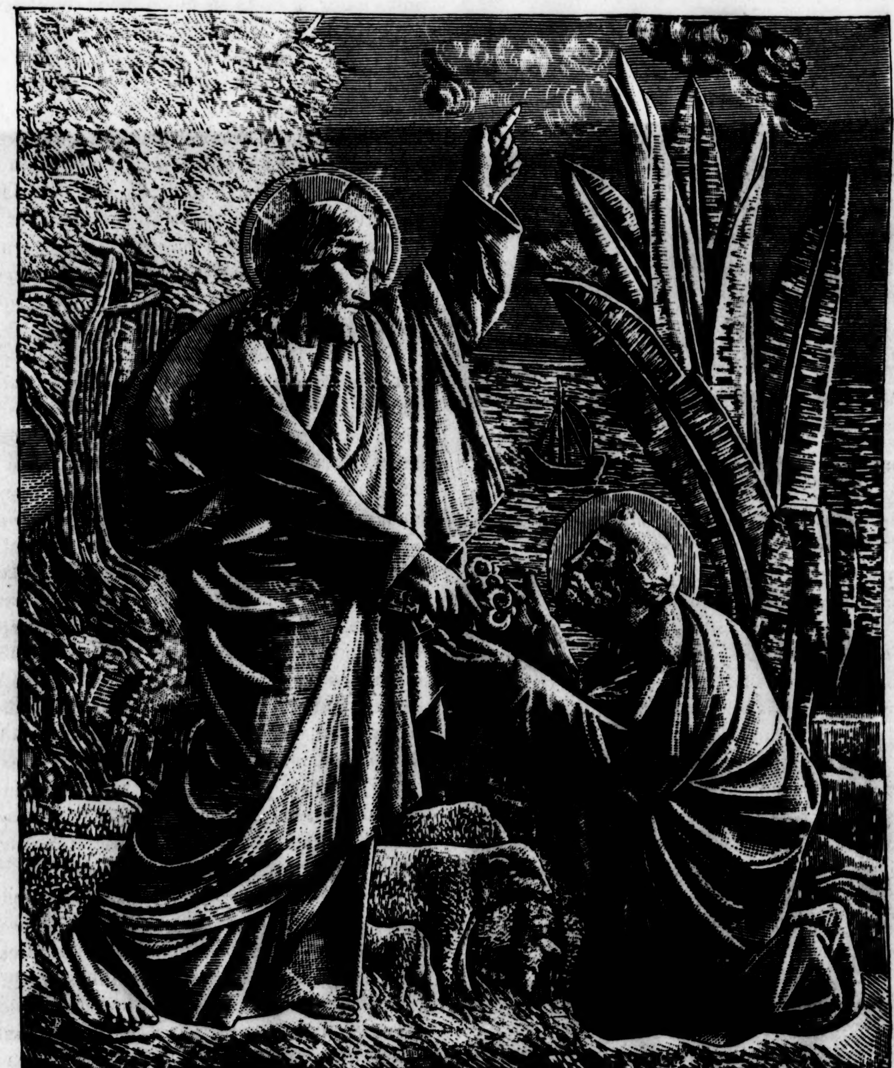
Optime ordinata societas quoties accipitur, eam digno imperatore egere necesse credimus. Absque eo enim neque consistere neque vivere illa potest; nam, auctoritate remota, arbitrium regnat et omnis lubido. Quae quum de civili societate dicimus, de Ecclesiastica non secus asserere oportet: fidelium enim societas iuxta civilem societatem vivit quamquam ab ea omnino distinguitur.

Visibilem atque duraturam in aevum omne Christus Iesus condidit Ecclesiam; eamque omnia loca et tempora omnia iure merito amplecti voluit. Antequam vero terrarum linqueret solum, discipulum constituit, qui suo nomine eam regeret et potestatem haberet quam Ipse vicissim a Patre acceperat.

Atqui revera Christus hanc potestatem B. Petro tradidit quum ait illi: « Beatus es Simon Bariona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, » sed Pater meus qui in coelis est. Et ego dico » tibi: Quia tu es Petrus et super hanc Petram » aedificabo Ecclesiam meam et portae inferi » non praevalebunt adversus eam et tibi dabo » claves regni coelorum... ». Alias vero quum eidem Petro dixisset: « Confirma fratres tuos », hunc quidem primatum eius manibus tradidit super universam Ecclesiam.

Romani Pontificatus gloria haec est, quam minuere aut evertere Lutheranorum haeresis omni ope contendit. At post Tridentinum concilium, quod sacra fidei dogmata melius et latius declaravit; post Vaticanum, quod supremam Pontificis potestatem docendi certam firmamque edixit, primatum Petri denegare nulli fidelium iam licet. Iis conciliis itaque Ecclesiae disciplina ita est constituta, ut neque eam frangere neque labefactare cuiquam datum sit.

Neque custodia Christiani ovilis abduci a Pontifice potest; nam, ea submota, ipsa Ecclesia, quae una est, tolleretur. Ex ea enim die qua apostoli et discipuli Iesum redivivum



audientes Petrum donari ab eo simbolicis clavibus auscultarunt, commissa eius imperio Ecclesia est. Quae per ipsas regiones illius excultas curis, quas aut schisma photianus, aut luterana haeresis ab ea absciderunt, novos tamen asseclas, fideles novos recuperat, dum per barbarorum quoque terras, progrediente humanitate nostra, quam ipsa genuit et aluit, in dies imperium diffundit.

Quae gentes difficile est dictu quam impense Romanum Pontificem venerentur, cuius ad solium supplices neque Sinensium legati, neque Iaponensium, neque Afrorum desiderati sunt. Quamquam enim armis et vi destituta, Christi Iesu voce condita Pontificis auctoritas manet, et ad omnia mundi litora extenditur. Nam a Vaticana arce super omnes orbis regiones Pontifex suum imperium extendit et exercet, neque occasum timet aut ruinam divina illa sponsione fultus: « Ecce ego vobiscum sum omnibus » diebus usque ad consummationem saeculi ».

Hac mente in Evangelio Petrus Apostolorum princeps semper apparet: atque eorum in actis quum Mathias eligitur, quum concilium tenetur, quum Christiani contra infideles tuendi ab incusationibus sunt, Hierosolymae iam primus erat. Ipse sua vita et suo sanguine Romanam Ecclesiam condidit, atque, ubi erat imperii centrum et caput, ibi ecclesiae centrum et caput constituit.

Modo eius auctoritatem, per viginti saecula non interrupta unquam Antistitum serie Pius PP. X retinet et exercet, ut Petrus humili quidem genere ortus, at caritate Christi plenus eiusque virtute ad supremum Ecclesiae magistratum electus. Roma vero omnis, purpurata Petri sanguine, diem eius cladi recolendae sacrum festivo apparatu celebrat maxime. Siquidem haec summa, tot inter glorias maiorum, nostra gloria est, Petri et Pauli sanguine initia Fidei nostrae irrorata fuisse, et sacrum nostrum solum eorum corpora tueri.

Quo solemni eventu factum est ut, ubi olim mundi, hodie vero Italiae caput constituitur, ibi a tot saeculis Ecclesiae universae et totius mundi centrum positum sit ad ultimum usque terrae diem non defuturum.

*Multarum rerum cognitio aut valde iuvat, aut valde laedit. Iuvat quidem virum dextrum et modestum et commodum; laedit autem eum, qui facile quemvis sermonem et apud quemvis loquitur.*

Socrat. apud Stobaeum.

# FABULAE SELECTAE FONTANII

## A IOANNE BAPT. GIRAUD LATINE REDDITAE

PASSIM RETRACTATAE A FRANCISCO XAV. REUSS (*)

### CXXXIII. — Testudo et Anates.

*Cauta parum, quam nativi taedebat agelli,*
*Testudo terras arsit adire novas.*
*Saepe peregrinam patriae praeponimus oram,*
*Nec raro tectis claudior exit anus.*
*Forte duae subeunt anates, aperitque repente*
*His domiporta suum garrula consilium.*
*- « Voti - sic volucres - per nos eris haud male compos,*
*Per nos, quae spatium findimus aethereum.*
*Alis subnixae, te nos vectabimus illuc,*
*Fervida quo tua mens tendit, in Americam.*
*Urbes interea, quarum meminisse iuvabit,*
*Fas erit et gentes visere mille novas.*
*Longius ibis Ulysse vago. » Miror, quis Ulyssem*
*Indiderit cerebro, gens anatina, tuo.*
*Assensit tumidis testudo credula verbis,*
*Merces vecturae mox numerata fuit.*
*Machina fit, quae reptantem sustollat in auras;*
*Machina ramus erat longulus atque teres.*
*Ramum testudo medium mordere iubetur;*
*Aligerae mordent fustis utrumque caput.*
*Nec mora, testudo sublimia fertur ad astra,*
*Fertur ad astra simul cornea tota domus.*
*Obstupet aspectu plebs undique, « Prodigiumque! »*
*Clamat, et ingeminant sidera « Prodigium! ».*
*« Prodigium » reboat mare, reginaeque volanti*
*Plaudit, quae secum ferre cubile queat.*
*- « Sic est, sublimis merito regina salutor;*
*Sic est - vecta refert - nubibus imperito. »*
*Quam domiporta magis sapuisset, cauta viatrix*
*Ac taciturna suum si tenuisset iter!*
*Namque relaxato dimisit ab ore bacillum,*
*Et silices inter, pondere tracta, ruit.*
*Ipsos ante pedes plaudentum rumpitur eheu!*
*Funeris atrocis causa superba sui.*
*Est vitium quadruplex, quod ab uno stipite natum,*
*Ramos usque malos fert, neque dissimiles.*
*Garrulitas audit, sitis improba cuncta videndi,*
*Mens praeceps, vanae laudis ineptus amor.*

### CXXXIV. — Pisces et Phalacrocorax (1).

*Hactenus e stagnis vicinis prandia rostro*
*Carpserat oblongo lauta phalacrocorax.*
*Iunior, haud aegre cellaria vasta replêrat;*
*At Fortuna secus coepit habere senem.*
*Membra rigent, fit sanguis iners et sensus hebescit;*
*Promitur e tenui vix levis esca penu.*
*Fluminis ima nequit rimari lippus ocellus,*
*Praedaque piscantem iam fugit omnis avem.*
*Pauperies augetur eo, quod retia desunt*
*Corvino generi, pensilis hamus item.*
*Re sed in angusta fit mens astutior; artem*
*Hanc docuit corvum dura magistra, Fames:*
*Cancer oberrabat stagni per littora; captum*
*Hisce phalacrocorax vocibus alloquitur:*
*- « Dic - ait - undicolis (quae res mihi credita soli)*
*Impendêre necem, ni sibi provideant.*
*Stagni nam dominus, decimo vix sole suborto,*
*E liquida pisces tollere sede parat. »*
*Maturat cancer rem prodere; gensque lacustris*
*Territa concurrit, conciliumque vocat.*

(1) Avis piscatrix, quae, quia calvo capite est, a graecis *phalacrocorax* (corvus calvus) appellatur.

*Mittitur et qui dicat avi: - « Clarissime corve,*
*Haec te quis docuit? dignus an ille fide?*
*Quod si res constat, dic, qua ratione propago*
*Hanc a se cladem pellere nostra queat. »*
*- « Hos mutate lares », avis inquit. - « Qui tamen illud*
*Fiat? » - « Solerti fiet id arte mea.*
*Est secreta mihi domus, unis cognita divis,*
*Cuius nescit iter perfidiosus homo.*
*Fodit ibi natura lacum lymphisque replevit;*
*Illuc vos salvos, gens mihi cara, feram. »*
*Creditur huic, qui mox cunctos ex ordine pisces,*
*Rostro sublatos, ad nova tecta vehit.*
*Hos vafer angustis includit sedibus hostis,*
*Qua nitet illimis lympha, profunda parum.*
*Hinc pisces nutuque suo nulloque labore,*
*Nunc hos, nunc illos, eruit expositos.*
*Ne fidas, bona plebs, blandis avidisque tribunis.*
*Rem damno pisces heu! didicere suo.*
*Quamquam non adeo miserandi; quos nisi crudos*
*Corvus edat, coctos saevior haurit homo.*
*Quid refert pecudi, qua fauce voretur? eamdem*
*Vis humana parit visque lupina necem.*
*Unaque mactandis superaddita labilis hora,*
*Censetur levior res et egena nimis.*

### CXXXV. — Avarus eiusque Socius.

*Auri vim magnam cumularat avarus; avarus*
*Nunc meditatur, ubi flava metalla locet.*
*Anceps cui committat opes, suspirat agitque*
*Noctes sollicitas sollicitosque dies.*
*Suevit Avaritiam comitari Inscitia crassa;*
*Altera nempe soror dicitur alterius.*
*Nummos vir statuit tectis efferre, fuitque*
*Haec initi ratio sordida consilii:*
*- « Sumptibus immodicis (adeo sum prodigus!) aurum*
*Absumam praesens; id mihi surripiam. »*
*- « O caput helleboro purgandum, quid mihi garris?*
*Utens re propria, rem tibi surripias!*
*Absona ne blateres; audi quae suadet amicus,*
*Audi septenis dogmata digna sophis:*
*Nil prodest, sed obest aurum, quo nolit honeste*
*Uti possessor stultus itemque miser.*
*Dic age, visne senex, cum vires fregerit aetas,*
*Sectari tandem commoda, sera nimis?*
*Fructu si careas auri, quid inutile pondus*
*Servas? quid cumulos aggeris usque novos? »*
*Tutior haud deerat nummaria mensa; cavernae,*
*Davo teste, suas credit avarus opes.*
*Quas tamen ut noctu, revoluto mense, revisit,*
*Praeter inane cavum nil superesse dolet.*
*Perfidiam socii tum comperit; hunc sed amicâ*
*Voce salutatum: - « Cras, bone Dave, - monet; -*
*Cras mihi stat reliquis, quos nota caverna recondit,*
*Aureolis fratres addere postgenitos. »*
*Reddere fur antro properat sublata metalla,*
*Scilicet aucta ratus mox reditura sibi.*
*Fallitur at Davus, dominusque reperta talenta*
*Ad sua directo tramite tecta refert.*
*Idem, iam sapiens, non cogitat assibus asses*
*Addere perpetuos; utitur aere suo.*
*Interea Davus vacuam furit ante cavernam.*
*Fallere fallacem saepe labore vacat.*

(*) Cfr. an. VIII, num. IV. — Ut sociis a nobis petentibus morem gereremus, volumen in quo omnes fabulae continerentur apparavimus, qui iam in promptu est. Apud *Vocis Urbis* administratorem igitur qui voluerit requirat, at mittat simul eius pretium lib. 1,25, praeter diribitorii impensas, quae sunt in Italia lib. 0,10; extra Italiam lib 0,25.

# COLLOQUIA LATINA

## Arma scholastica (1).

Ambrosius. — Restant nomina secundi ordinis.

Michael. — Quaenam illa?

A. — *Charta*, sive *papyrus*, quorum folia *scapus* colligit. Iam chartarum alia vocatur *Augusta*, tenuis nempe et candida, ad epistolas accomodata, cui nomen ab Augusto. Huic generi accedit *philyra*, quae vox quum exsili illi membranae tribueretur inter corticem et lignum tiliae arboris - Graece enim tiliam significat - qua etiam ad scribendum usi sunt veteres, folia illa indicare non immerito potest, quae quidem anteferimus, quum... ne pretium duplex aut triplex fiscali cursui solvamus, pondus pro epistolis communibus constitutum excedere nolumus; artificium profecto minime dolosum! Ceterum charta appellatur *dentata* quando polita apparet ac laevigata dente apri, aut huiusmodi, ut calamus currat expeditius; *bibula* quum transmittit litteras. *Claudiana* charta - vulgo *regia, imperialis* - est amplo folio et crassa; *emporica* sive *emporetica* est mercibus involvendis idonea, unde cuculli et involucra fiunt. Charta, ex qua nullum est descriptum exemplar *virgo* dicitur; *pura* in qua nihil est litterarum; *pergamena* denique, seu *membrana* (absolute) quando ex membranis bestiarum, praesertim ovium, conficitur. Haec de chartarum generibus.

M. — Est vero genus a te omissum, cuius nostro tempore magnus est usus ad epistolia mittenda, sive tantum, certis appositis litteris, ad omina, gratulationes et similia significanda. Habent scriptoris nomen typis plerumque impressum; *schedulam* ne an potius *tesseram* dicemus, ad instar?...

A. — Quin imo *Pugillares* malo appellare; quae vox, licet absolute inveniatur, revera est adiectiva, *tabellae, codicilli, libelli* subaudiens.

M. — Undenam, quaeso, vocabulum hoc deduxisti?

A. — Ab ipso Latinorum sermone, qui sic tabellas ligneas vocabant vel ex alia materia, ita ut pugillo facile tenerentur. Citreos, eburneos atque etiam membraneos pugillares memorat Martialis, quos postremos, cultum antiquum satis revocantes, nuper in morem induximus. Nihil enim sub sole novi!... At nostrum iter pergamus. Ut scribas opus est *atramento scriptorio* sive *librario*.

M. — Cur illud addidisti « scriptorium » sive « librarium »?

A. — Quod aliud est *atramentum fuligineum*, quo utuntur typographi, aliud *sutorium* quo calceos sutores expoliunt, aliud *tectorium*, quo teguntur parietes; quamquam consuetudo, quae est verborum domina, nihil solet adiicere. Ita *atramentarii* nomine distinguitur vasculum illud atramentum continens, in quo *calami ad scribendum* inferuntur; quum contra *calamariam thecam* sive *calamothecam* sive *calamarium* aut *graphiarium* dicere malo vas, ubi calamos reponimus (2). Qui quidem calami apud patres nostros ab *anserinis pin-*

(1) Cfr. num. sup.
(2) Italice *pennaiuolo*.

mum et maximum esse edicit, christianam plebem docere (1). Hinc iubet illos, dominicis saltem diebus festisque sollemnioribus, de religione ad populum dicere, sacri vero Adventus tempore et Quadragesimae quotidie, vel saltem ter in hebdomada. Neque id modo: addit namque teneri parochos, eisdem saltem dominicis festisque diebus, per se vel per alios, in fidei veritatibus erudire pueros, eosque ad obedientiam in Deum ac parentes instituere. Quum vero sacramenta fuerint administranda, praecipit, ut qui sunt suscepturi, de eorumdem vi, facili vulgarique sermone, doceantur.

Quas sacrosanctae Synodi praescriptiones Benedictus XIV decessor Noster, in sua Constitutione *Etsi minime*, sic brevi complexus est ac distinctius definivit: *Duo potissimum onera a Tridentina Synodo curatoribus animarum sunt imposita; alterum, ut festis diebus de rebus divinis sermones ad populum habeant; alterum, ut pueros et rudiores quosque divinae legis fideique rudimentis informent.* - Iure autem sapientissimus Pontifex duplex hoc officium distinguit, sermonis videlicet habendi, quem vulgo Evangelii explicationem vocitant, et christianae doctrinae tradendae. Non enim fortasse desint qui, minuendi laboris cupidi, persuadeant sibi homiliam pro cathechesi esse posse. Quod quam putetur perperam, consideranti patet. Qui enim sermo de sacro Evangelio habetur, ad eos instituitur, quos fidei elementis imbutos iam esse oportet. Panem diceres, qui adultis frangatur. Cathechetica e contra institutio lac illud est, quod Petrus Apostolus concupisci sine dolo a fidelibus volebat, quasi a modo geniti infantibus. - Hoc scilicet cathechistae munus est, veritatem aliquam tractandam suscipere vel ad fidem vel ad christianos mores pertinentem, eamque omni ex parte illustrare: quoniam vero emendatio vitae finis docendi esse debet, oportet cathechistam comparationem instituere ea inter quae Deus agenda praecipit quaeque homines reapse agunt; post haec, exemplis opportune usum, quae vel e Scripturis sacris, vel ex Ecclesiastica historia, vel e sanctorum virorum vita sapienter hauserit, suadere auditores eisque, intento veluti digito, commonstrare quo pacto componant mores; finem denique hortando facere, ut qui adstant horreant vitia ac declinent, virtutem sectentur.

Scimus equidem eiusmodi tradendae christianae doctrinae munus haud paucis invidiosum esse, quod minoris vulgo aestimetur nec forte ad popularem laudem captandam aptum. Nos tamen hoc esse iudicium eorum censemus, qui levitate magis quam veritate ducuntur. Oratores profecto Sacros, qui, sincero divinae gloriae studio, vel vindicandae tuendaeque fidei, vel Sanctorum laudationibus dent operam, probandos esse non recusamus. Verum illorum labor laborem alium praevium desiderat, scilicet cathechistarum; qui si deest, fundamenta desunt, atque in vanum laborant qui aedificant domum. Nimium saepe orationes ornatissimae, quae confertissimae concionis plausu excipiuntur, hoc unum assequuntur ut pruriant auribus; animos nullatenus movent. E contra cathechistica institutio, humilis quamvis et simplex, verbo, illud est, de quo Deus ipse testatur per Isaiam: *Quomodo descendit imber, et nix de caelo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et infundit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti, et panem comedenti: sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque voluit, et prosperabitur in his, ad quae misi illud* (1). - Similiter arbitrandum putamus de sacerdotibus iis, qui, ad religionis veritates illustrandas, libros operosos conscribunt; digni plane qui ideo commendatione multa exornentur. Quotus tamen quisque est, qui eiusmodi volumina verset, fructumque inde hauriat auctorum labori atque optatis respondentem? Traditio autem christianae doctrinae, si rite fiat, utilitatem audientibus nunquam non affert.

Etenim (quod ad inflammandum studium ministrorum Dei iterum advertisse iuverit) ingens modo eorum est numerus atque in dies augetur, qui de religione omnino ignorant, vel eam tantum de Deo christianaeque fidei notitiam habent, quae illos permittat, in media luce catholicae veritatis, idololatrarum more vivere. Quam multi eheu! sunt, non pueros dicimus, sed adulta, quin etiam devexa aetate, qui praecipua fidei mysteria nesciant prorsus; qui Christi nomine audito, respondeant: *Quis est,... ut credam in eum?* (1). — Hinc odia in alios struere ac nutrire, pactiones conflare iniquissimas, inhonestas negotiorum procurationes gerere, aliena gravi foenore occupare, aliaque id genus flagitiosa haud sibi vitio ducunt. Hinc Christi legem ignorantes, quae non modo turpia damnat facinora, sed vel ea cogitare scienter atque optare; etsi forte, qualibet demum de causa, obscoenis voluptatibus fere abstinent, inquinatissimas tamen cogitationes, nulla sibi religione iniecta, suscipiunt; iniquitates super capillos capitis multiplicantes. - Haec porro, iterasse iuvat, non in agris solum vel inter miseram plebeculam occurrunt, verum etiam ac forte frequentius inter homines amplioris ordinis, atque adeo apud illos quos inflat scientia, qui vana freti eruditione religionem ridere posse autumant et *quaecumque quidem ignorant, blasphemant* (2).

(1) Sess. v, cap. 2 de ref.; Sess. xxii, cap. 8; Sess. xxiv, cap. 4 et 7 de ref. — (8) Is. lv, 10, 11.

Iam, si frustra seges e terra speratur quae semen non exceperit, qui demum bene moratas progenies expectes, si non tempore fuerint christiana doctrina institutae? - Ex quo colligimus iure, quum fides id aetatis usque eo languerit ut in multis pene sit intermortua, sacrae cathechesis tradendae officium vel negligentius persolvi, vel praetermitti omnino. Perperam enim ad habendam excusationem quis dixerit, esse fidem gratuito munere donatam nobis atque in sacro baptismate cuique inditam. Equidem utique quotquot in Christo baptizati sumus fidei habitu augemur; sed divinissimum hoc semen non *ascendit... et facit ramos magnos* (3) permissum sibi ac veluti virtute insita. Est et in homine, ab exortu, intelligendi vis: ea tamen materno indiget verbo, quo quasi excitata in actum, ut aiunt, exeat. Haud aliter christiano homini accidit, qui, renascens ex aqua et Spiritu Sancto, conceptam secum affert fidem; eget tamen Ecclesiae institutione, ut ea ali augerique possit fructumque ferre. Idcirco Apostolus scribebat: *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi* (4); institutionis autem necessitudinem ut ostenderet, addit: *Quomodo... audient sine praedicante?* (5).

Quod si, ex huc usque explicatis, religiosa populi eruditio quanti momenti sit ostenditur, curae Nobis quam quod maxime esse oportet, ut Doctrinae sacrae praeceptio, qua, ut Benedicti XIV decessoris Nostri verbis utamur, ad Dei gloriam et ad animarum salutem nihil utilius est institutum (6) vigeat semper aut, sicubi negligitur, restituatur. - Volentes igitur, Venerabiles Fratres, huic gravissimo supremi apostolatus officio satisfacere, atque unum paremque morem in re tanta ubique esse; suprema Nostra auctoritate, quae sequuntur, in dioecesibus universis, observanda et exequenda constituimus districteque mandamus.

I. Parochi universi, ac generatim quotquot animarum curam gerunt, diebus dominicis ac festis per annum, nullo excepto, per integrum horae spatium, pueros et puellas de iis, quae quisque credere agereque debeant ad salutem adipiscendam, ex cathechismi libello erudiant.

II. Iidem, statis anni temporibus, pueros ac puellas ad Sacramenta Poenitentiae et Confirmationis rite suscipienda praeparent, continenti per dies plures institutione.

III. Item, ac peculiari omnino studio, feriis omnibus Quadragesimae atque aliis, si opus erit, diebus post festa Paschalia, aptis praeceptionibus et hortationibus adolescentulos et adolescentulas sic instruant, ut sancte sancta primum de altari libent.

IV. In omnibus et singulis paroeciis consociatio canonice instituatur, cui vulgo nomen Congregatio Doctrinae christianae. Ea parochi, praesertim ubi sacerdotum numerus sit exiguus, adiutores in cathechesi tradenda laicos habebunt, qui se huic dedent magisterio tum studio gloriae Dei, tum ad sacras lucrandas indulgentias, quas Romani Pontifices largissime tribuerunt.

V. Maioribus in urbibus, inque iis pracipue ubi universitates studiorum, lycea, gymnasia patent, scholae religionis fundentur ad erudiendam fidei veritatibus vitaeque christianae institutis iuventam, quae publicas scholas celebrat, ubi religiosae rei mentio nulla iniicitur.

(1) Ioan. ix, 36. — (2) Iud. 10. — (3) Marc iv, 32 — (4) *Rom.* 10, 17. — (5) *Ib.* 14. — (6) Constit., *Etsi minime*, 13.

VI. Quoniam vero, hac praesertim tempestate, grandior aetas non secus ac puerilis religiosa eget institutione, parochi universi ceterique animarum curam gerentes, praeter consuetam homiliam de Evangelio, quae festis diebus omnibus in parochiali Sacro est habenda, ea hora quam opportuniorem duxerint ad populi frequentiam, illa tantum excepta qua pueri erudiuntur, cathechesim ad fideles instituant, facili quidem sermone et ad captum accommodato. Qua in re Cathechismo Tridentino utentur, eo utique ordine ut quadriennii vel quinquennii spatio totam materiam pertractent quae de Symbolo est, de Sacramentis, de Decalogo, de Oratione et de praeceptis Ecclesiae.

Haec Nos quidem, Venerabiles Fratres, auctoritate apostolica constituimus et iubemus. Vestrum modo erit efficere ut in vestra cuiusque dioecesi, nulla mora atque integre executioni mandentur; vigilare porro et pro auctoritate vestra cavere, ne quae praecipimus oblivioni dentur, vel quod idem est, remisse oscitanterque impleantur. Quod ut reapse vitetur, illud assidue commendetis et urgeatis oportet, ut parochi ne imparati cathechesis praeceptiones habeant, sed diligenti prius adhibita praeparatione; ut ne loquantur humanae sapientiae verba, sed, *in simplicitate cordis et sinceritate Dei* (1), Christi exemplum sectentur, qui quamvis *abscondita eructaret a constitutione mundi* (2), loquebatur tamen omnia *in parabolis ad turbas et sine parabolis non loquebatur eis* (3). Id ipsum et Apostolos, a Domino institutos, praestitisse novimus; de quibus Gregorius Magnus aiebat: *Curaverunt summopere rudibus populis plana, et capabilia non summa atque ardua praedicare* (4). Ad religionem autem quod attinet, homines magnam partem rudibus ac tempestate nostra sunt accensendi.

Nolimus porro, ne ex eiusmodi simplicitatis studio persuadeat quis sibi, in hoc genere tractando, nullo labore nullaque meditatione opus esse: quin immo maiorem plane, quam quodvis genus aliud, requirit. Facilius longe est reperire oratorem, qui copiose dicat ac splendide, quam cathechistam qui praeceptionem habeat omni ex parte laudabilem. Quamcumque igitur facilitatem cogitandi et eloquendi quis a natura sit nactus, hoc probe teneat, nunquam se de christiana doctrina ad pueros vel ad populum cum animi fructu esse dicturum, nisi multa commentatione paratum atque expeditum. Falluntur sane qui plebis imperitia ac tarditatae fisi, hac in re negligentibus agere se posse autumant. E contrario, quo quis rudiores nactus sit auditores, eo maiore studio ac diligentia utatur oportet, ut sublimissimas veritates, adeo a vulgari intelligentia remotas, ad obtusiorem imperitorum aciem accommodent, quibus aeque ac sapientibus, ad aeternam beatitatem adipiscendam sunt necessariae.

Iam igitur, Venerabiles Fratres, Moisis verbis, in hac postrema litterarum Nostrarum parte, liceat vos alloqui: *Si quis est Domini, iungatur mihi* (5). Advertite, rogamus quaesumusque, quanta animarum clades ex una divinarum rerum ignoratione veniat. Multa forte utilia planeque laudatione digna, in vestra cuiusque dioecesi, sunt a vobis instituta in commissi gregis commodum: velitis tamen, prae omnibus, quanta potestis contentione, quanto studio, quanta assiduitate hoc curare atque urgere, ut doctrinae christianae notitia cunctorum pervadat animos penitusque imbuat. *Unusquisque*, Petri Apostoli utimur verbis, *sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei* (6).

Diligentiam industriasque vestras, beatissima Virgine immaculata intercedente, fortunet vobis Apostolica benedictio, quam, testem caritatis Nostrae ac caelestium gratiarum auspicem, vobis et clero ac populo cuique credito amantissime impertimus.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum die xv Aprilis M DCCCC V, Pontificatus Nostri anno secundo.

PIVS PP. X.

(1) II, *Cor.* i, 12. — (2) Matth., xiii, 35. — (3) Ib., 34. — (4) Moral., i, xvii, cap. 26. — (5) Exod. xxxii, 26. — (6) i, Petr. iv, 10.

# ACTA PONTIFICIA

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

## PII

DIVINA PROVIDENTIA

## PAPAE X

## LITTERAE ENCYCLICAE

AD SACROS VNIVERSI CATHOLICI ORBIS ANTISTITES

DE

CHRISTIANA DOCTRINA TRADENDA

VENERABILIBVS FRATRIBVS

PATRIARCHIS PRIMATIBVS ARCHIEPISCOPIS EPISCOPIS

ALIISQVE LOCORVM ORDINARIIS

CVM APOSTOLICA SEDE

PACEM ET COMMVNIONEM HABENTIBVS

## PIVS PP. X

### VENERABILES FRATRES

SALVTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Acerbo nimis ac difficili tempore ad supremi pastoris munus, in universum Christi gregem gerendum, arcanum Dei consilium tenuitatem Nostram evexit. Inimicus namque homo sic gregem ipsum iam diu obambulat vaferrimaque insidiatur astutia, ut nunc vel maxime illud factum esse videatur, quod senioribus Ecclesiae Ephesi praenuntiabat Apostolus: *Ego scio quoniam intrabunt... lupi rapaces in vos, non parcentes gregi* (1). — Cuius quidem religiosae rei inclinationis, quicumque adhuc divinae gloriae studio feruntur, causas rationesque inquirunt; quas dum alii alias afferunt, diversas, pro sua quisque sententia, ad Dei regnum in hisce terris tutandum restituendumque sequuntur vias. Nobis, Venerabiles Fratres, quamvis cetera non respuamus, iis maxime assentiendum videtur, quorum iudicio et praesens animorum remissio ac veluti imbecillitas, quaeque inde gravissima oriuntur mala, ex divinarum ignoratione rerum praecipue sunt repetenda. Congruit id plane cum eo, quod Deus ipse per Oseam prophetam dixit: ... *Et non est scientia Dei in terra. Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis, qui habitat in ea* (2).

Et re quidem vera, aetate hac nostra esse quamplurimos in christiano populo, qui in summa ignoratione eorum versentur, quae ad salutem aeternam nosse oportet, communes, eaeque proh dolor! non iniustae, sunt querimoniae. Quum vero christianum dicimus populum, non plebem tantum aut sequioris coetus homines significamus, qui saepenumero aliquam ignorantiae excusationem ex eo admittunt, quod immitium dominorum imperio cum pareant, vix sibi suisque temporibus servire queunt: sed illos etiam et maxime, qui etsi ingenio cultuque non carent, profana quidem eruditione affatim pollent, ad religionem tamen quod attinet, temere omnino atque imprudenter vivunt. Difficile dictu est quam crassis hi saepe tenebris obvolvantur; quodque magis dolendum est, in iis tranquille iacent! De summo rerum omnium auctore ac moderatore Deo, de christianae fidei sapientia nulla fere ipsis cogitatio. Hinc vero nec de Verbi Dei incarnatione, nec de perfecta ab ipso humani generis restauratione quidquam norunt; nihil de Gratia, quae potissimum est adiumentum ad aeternorum adeptionem, nihil de Sacrificio augusto aut de Sacramentis, quibus gratiam ipsam assequimur ac retinemus. Peccato autem quid nequitiae insit, quid turpitudinis nullo pacto aestimatur; unde nec eius vitandi nec deponendi sollicitudo ulla: sicque ad supremum usque diem venitur, ut sacerdos, ne spes absit salutis, extrema agentium animam momenta, quae fovendae maxime caritati in Deum impendi oporteret, edocendo summatim religionem tribuat: si tamen, quod fere usuvenit, usque adeo culpabili ignorantia moriens non laboret ut et sacerdotis operam supervacaneam arbitretur et, minime placato Deo, tremendum aeternitatis viam securo animo ingrediendam putet. Unde merito scripsit Benedictus XIV decessor Noster: *Illud affirmamus, magnam eorum partem, qui aeternis suppliciis damnantur, eam calamitatem perpetuo subire ob ignorantiam mysteriorum fidei, quae scire et credere necessario debent, ut inter electos cooptentur* (1).

(1) Act. xx, 29. — (2) Os. iv, 1 ss.

Hæc quum ita sint, Venerabiles Fratres, quid quaeso mirabimur, si tanta sit modo inque dies augescat, non inter barbaras inquimus nationes, sed in ipsis gentibus quae christiano nomine feruntur, corruptela morum et consuetudinum depravatio? Paulus quidem apostolus ad Ephesios scribens haec edicebat: *Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos; aut turpitudo, aut stultiloquium* (2). At vero sanctimoniae huic ac pudori cupiditatum moderatori divinarum rerum sapientiae fundamentum posuit: *Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes... Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei* (3).

Et plane id merito. Voluntas namque hominis inditum ab ipso auctore Deo honesti rectique amorem, quo in bonum non adumbratum sed sincerum veluti rapiebatur, vix retinet adhuc. Corruptela primaevae labis depravata, ac Dei factoris sui quasi oblita, eo affectum omnem convertit ut diligat vanitatem et quaerat mendacium. Erranti igitur pravisque obcaecatae cupiditatibus voluntati duce opus est qui monstret viam, ut male desertas reperat institiae semitas. Dux autem, non aliunde quaesitus, sed a natura comparatus, mens ipsa est: quae si germana careat luce, divinarum nempe rerum notitia, illud habebitur, quod coecus coeco ducatum praestabit et ambo in foveam cadent. Sanctus rex David, quum Deum de veritatis lumine laudaret, quod menti hominum indidisset: *Signatum est*, aiebat, *super nos lumen vultus tui, Domine* (4). Quid porro ex hac largitione luminis sequatur addidit, inquiens: *Dedisti laetitiam in corde meo*; laetitiam videlicet, qua dilatatum cor nostrum, viam mandatorum divinorum currat.

Quod revera ita esse facile consideranti patet. Deum namque eiusque infinitas quas perfectiones nominamus, longe exploratius, quam naturae vires scrutentur, christiana nobis sapientia manifestat. Quid porro? Iubet hac simul summum ipsum Deum officio *fidei* nos revereri, quae mentis est; *spei* quae voluntatis; *caritatis* quae cordis: sicque totum hominem supremo illi Auctori ac Moderatori mancipat. Similiter una est Iesu Christi doctrina, quae germanam præstabilemque hominis aperit dignitatem, quippe qui sit filius Patris caelestis qui in caelis est, ad imaginem eius factus cumque eo aeternum beateque victurus. At vero ex hac ipsa dignitate eiusdemque notitia infert Christus debere homines se amare invicem ut fratres, vitam heic degere, ut lucis filios decet, *non in commessationibus, et ebrietatibus; non in cubilibus, et impudicitiis; non in contentione, et aemulatione* (5); iubet pariter omnem sollicitudinem nostram proiicere in Deum, quoniam ipsi cura est de nobis; iubet tribuere egenis, benefacere iis qui nos oderunt, aeternas animi utilitates fluxis huius temporis bonis anteponere. Ne autem omnia singulatim attingamus, nonne ex Christi institutione homini superbius audenti demissio animi, quae verae gloriae origo est, suadetur ac praecipitur? *Quicumque... humiliaverit se..., hic est maior in regno caelorum* (6). Ex ea prudentiam spiritus docemur, qua prudentiam carnis caveamus; iustitiam, qua ius tribuamus cuique suum; fortitudinem, qua parati simus omnia perpeti, erectoque animo pro Deo sempiternaque beatitate patiamur; temperantiam denique, qua vel pauperiem pro regno Dei adamemus, quin et in ipsa cruce gloriemur, confusione contempta. Stat igitur, ab christiana sapientia, non modo intellectum nostrum mutuari lumen, quo veritatem assequatur, sed voluntatem etiam ardorem concipere, quo evehamur in Deum cumque Eo virtutis exercitatione iungamur.

(1) Instit. xxvi, 18. — (2) *Ephes.* v, 3 s. — (3) *Ephes.* v, 15 ss. — (4) Ps. iv, 7. — (5) *Rom.* xiii, 13. — (6) Matth. xviii, 4.

Longe equidem absumus ut ex his asseramus, pravitatem animi corruptionemque morum non posse cum religionis scientia coniungi. Utinam non id plus nimio probarent facta! Contendimus tamen, ubi crassae ignorantiae tenebris sit mens circumfusa, nullatenus posse aut rectam voluntatem esse aut mores bonos. Apertis namque oculis si quis incedat, poterit ille sane de recto tutoque itinere declinare: qui tamen caecitate laborat, huic periculum certe quidem imminet. — Adde porro: corruptionem morum, si fidei lumen penitus non sit extinctum, spem facere emendationis; quod si utrumque iungitur et morum pravitas et fidei ob ignorationem defectio, vix erit medicinae locus, patetque ad ruinam via.

Quum igitur ex ignorantia religionis tam multa tamque gravia deriventur damna; alia vero ex parte, quum tanta sit religiosae institutionis necessitas atque utilitas, frustra enim christiani hominis officia impleturus speratur qui illa ignoret: iam ulterius inquirendum venit, cuius demum sit perniciosissimam hanc ignorantiam cavere mentibus, adeoque necessaria scientia animos imbuere. - Quae res, Venerabiles Fratres, nullam habet dubitationem: gravissimum namque id munus ad omnes pertinet, quotquot sunt animarum pastores. Hi sane, ex Christi praecepto, creditas sibi oves agnoscere tenentur ac pascere; pascere autem hoc primum est, docere; *Dabo vobis*, sic nempe Deus per Ieremiam promittebat, *pastores iuxta cor meum, et pascent vos scientia et doctrina* (1). Unde et Apostolus Paulus aiebat: *Non... misit me Christus babptizare, sed evangelizare* (2), indicans videlicet primas eorum partes, qui regendae aliquo modo Ecclesiae sunt positi, esse in instituendis ad sacra fidelibus.

Cuius quidem institutionis laudes persequi supervacaneum ducimus, quantique ea sit apud Deum ostendere. Certe miseratio, quam pauperibus ad levandas angustias tribuimus, magnam a Deo habeat laudem. At longe maiorem quis neget habere studium et laborem, quo, non fluxas corporibus utilitates, sed aeternas animis docendo monendoque conciliamus? Nihil profecto optatius, nihil gratius queat Iesu Christo animarum servatori accidere, qui de se per Isaiam professus est: *Evangelizare pauperibus misit me* (3).

Hic tamen praestat, Venerabiles Fratres, hoc unum consectari atque urgere, nullo sacerdotem quemlibet graviori officio teneri, nullo arctiori nexu obligari. Etenim in sacerdote ad vitae sanctimoniam debere scientiam adiici, quis neget? *Labia... sacerdotis custodient scientiam* (4). Atque illam reapse severissime Ecclesia requirit in iis qui sint sacerdotio initiandi. Quorsum id vero? Quia scilicet ab eis divinae legis notitiam christiana plebs exspectat, illosque ad eam impertiendam destinat Deus: *Et legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum est* (5). Quamobrem Episcopus, in sacra initiatione, sacerdotii candidatos alloquens: *Sit*, inquit, *doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei; sint provídi cooperatores ordinis nostri; ut in lege sua die ac nocte meditantes, quod legerint credant, quod crediderint doceant* (6).

Quod si nemo est sacerdos, ad quem haec non pertineant, quid porro de illis censebimus, qui, nomine ac potestate curionum aucti, animarum rectoris munere, vi dignitatis et quodam quasi pacto initio, funguntur? Hi quodammodo pastoribus et doctoribus sunt accensendi, quos dedit Christus ut fideles iam non sint parvuli fluctuantes, et circumferantur omni vento doctrinae in nequitia hominum; veritatem autem facientes in caritate, crescant in illo per omnia, qui est caput Christus (7).

Quapropter sacrosancta Tridentina Synodus, de animarum pastoribus agens, officium eorum hoc pri-

(1) Ier. iii, 15. — (2) I, *Cor.* i, 17. — (3) Luc. iv, 18. — (4) Malach. ii, 7. — (5) Ib. — (6) Pontif. Rom. — (7) *Ephes.* iv, 14, 15.

## ANNALES.

*Iaponicum bellum.*

Ad nova, eaque necopinata, ultimae Asiae res sub finem Aprilis mensis vertere visae sunt. Quum enim Russica Rojestwenskii classis Kamrank, Gallica loca, appulisset, quod integram in bello minime se servaret Iaponii Galliam accusarunt, vehementesque protestationes in eam emiserunt, quas vix Gallicum gubernium, eventum excusans inscio se factum, atque Russos iubens illico inde proficisci, placare valuit. Etenim Iaponiorum indignatio iterum exarsit, quum vox manavit classem ipsam Hongkhoe litus tenuisse. Est vero pro certo affirmatum eam altum petiisse, quamvis nemo sciat quo tandem profecta, atque num cum navibus auxiliariis, cui Negobatovius praeest, sese coniunxerit.

De navalibus Iaponiorum copiis pariter nulla certa notitia; id unum asseveratum, in Petcili sinu a quibusdam ignitis pilis subaqueis aliquot damna passas esse.

In Mandchouria advelitationes perdurant, victoria plerumque Iaponiis favente.

❁

*Russorum civiles res.*

Per decretum a plerisque exoptatum de cultus libertate, Russorum Caesar iterum firmum animum suum ostendit iter reliquum conficiendi, quod circa rei publicae reformationes est ingressus, licet magna cives non ei rependant. Auctoritatem enim tribuens pro orthodoxa fide aliam amplectendi, quum nullum quisquam detrimentum in posterum sit capturus, et cuivis religioni permittens publicum cultum, haud dubie latu gressu ad civilem libertatem omnem Caesar processit, quae tamen infraenetur necesse est ut veram utilitatem procuret. Status itaque civilis melior factus est; sed tamen hic illic seditiones congressusque sunt excitata, in Polonia praesertim atque propter Hebraeorum causam, qui quidem et facultatem ab administrorum collegio retulerunt ubique in posterum voluerint commorandi.

❁

*Balkanici motus.*

In Balkanica regione fervet semper inter varios incolas invidia, his diebus ex eo inflammata, quod Ianinae in urbe Rumenos duos scholis inspiciendis praepositos Turcae vigiles in carcerem detruserint, quippe quos instigatores haberent tumultuum a gente Cutzo-Valaca factorum, quum sacerdos quidam sanctum sacrificium eorum lingua celebrare renuisset. Quin imo res eo devenit, ut Rumenorum gubernium violati iuris gentium Turcicum accusaverit atque satisfactionem inlatae iniuriae requisiverit, quam minime dubitamus differri ultra posse.

❁

*Cretensis seditio.*

Quamvis Europaearum gentium legati, qui in insula Creta ad tutelam manent, omnem operam impendant ut pax reducatur, non tamen proposita sua plane sunt assequuti. Cretensis imo popularium coetus adiunctionem suae civitatis ad Graeciam promulgavit, Georgio principi *ad tempus* rei publicae rationem committens. Post quae... ferias indixit, quae adhuc prosequuntur.

❁

*Regalia itinera.*

Alfonsus, Hispanorum rex, Extremadura provinciam suam lustravit, triumphaliter ubique exceptus; nunc autem iter parat Parisios atque Londinum, quo iam Eduardus rex, post Algeriam, Sardiniam, Corsicam, ipsamque Lutetiam urbem visitatam, reversus est; quemadmodum Guilelmus Berolinum tenuit, unde tamen, iterum brevi profectus est Wiesbaden civitatem petens, in qua Purpuratos Patres Kopp et Fischer accipiens, ad ipsum insigna Ordinis S. Sepulchri afferentes, sollemnem eamque maximi momenti orationem habuit, animum suum confirmans tutandi pro posse Christianam fidem in terra a Iesu sanguine roboratam; ex quibus nonnulli deduxerunt Germanorum Caesarem ad Christianorum tutelam in Orientis regionibus contendere.

## PUBLICI PER ORBEM COETUS

### LEGIBUS FERENDIS.

In **Anglia** lex de exterorum hominum immigratione amplissimis suffragiis lata, atque expensarum quae praevideri possent ratio adprobata.

In **Austria** novum portorii canon pro mercibus solvendum rogatum. De italico athenaeo in Istria erigendo vehemens disputatio habita.

In **Argentina republica** resumptae publici coetus sessiones, Praesidis litteris rem oeconomicam et commercium aucta, novamque rationem legatorum in comitiis eligendorum nuntiantibus.

In **Gallia** postquam rerum ad exteros administer oblatis rogationibus respondit circa discrimen cum Iaponiis Gallos incusantibus quod Russiae faverent, quum in suis Asiae litoribus Russorum classem retinuissent, disceptatio resumpta de re civili ab ecclesiastica seiungenda.

In **Germania** dum novis legibus ad oeconomicas res tutandas providetur, thesauri administer Fischer valetudinis causa munus dimittit, eique sufficitur Twele doctor. Nova lex producitur de ferreis viis in Congo-Germanico exstruendis.

In **Graecia** reformationes nunciatae ad publicas expensas contrahendas.

In **Hungaria** nondum novum administrorum consilium compositum.

In **Italia** exceptorum et expensarum ratio in examen vocata.

In **Scatinavia** mutuo ad classem aedificandam thesaurumque publicum muniendum proposito, tum Sueciae, tum Norvegiae oratores suffragati sunt.

## PER ORBEM.

Pluviae atque **operariorum desertiones** notae maximae fuerunt, quibus superioris mensis postremi dies, novique primi memorabiles exstiterunt ubique. Ex illis alluvies, laetorum satorum vastitas; hinc civilis cursus intermissio, passimque seditiones, tumultus, congressiones; in Polonia praesertim atque Chicagine, ubi ad arma omnis generis, quae prae manibus essent, per vias inter cives ipsos ventum est. Melius Italiae nostrae contigit; nam, si Tutici in urbe excipias, opifices fere omnes ferriviis addicti quiete officia sua deseruere atque paucos post dies ad ipsa redierunt.

❁

At quoniam ferriviarum mentio accidit, facere non possumus quin Americanorum Nordicae Americae casum doleamus, qui Harrisburgi contigit. Curruum enim series, quum per ferreos tramites summa velocitate iret, in alteram occurrit, vehes habentem ignita illa pulvere onustas, cui a graeca voce δύναμις nomen inditum. Miserandum equidem eventum! Capsis diruptis, pyrogranae immenso fragore incenduntur, suam vim late inferunt horrendamque caedem procurant tum miseris viatoribus curribus inclusis, tum iis ipsis, qui in tutum cessisse se putabant.

❁

Non unum autem id **publicum infortunium** ex Americis audivimus. **Turbo** enim Laredum, Mexicanam urbem, quum pervasisset, tecta evellit, domus diruit, pluresque cives ruinis sepelit.

❁

Sed iam aerumnas relinquamus, quas heu! singulis mensibus recolere cogimur, ut **laetiora**, saltem aliquando, commemoremus. Praestat hodie argumentum suburbanum Tusculum, ubi, in oppido Cryptae-ferratae, Monaci illi Graecae disciplinae, quam Sanctus Nilus moderatus est, ad coenobii sui centenaria sollemnia celebranda, de quibus alias ac fuse in nostro commentario locuti sumus, priscae artis Italo-Byzantinae recensionem patienter docteque composuerunt. Sunt historica documenta omnis generis maximique momenti, imagines, codices, miniatae picturae, statuae, supellectiles, vasa; quae omnia, admirantes quotidie visitant cives cuiusque ordinis, cuiusque gentis, sapientiae vinculo adstricti, quae una dumtaxat satis impedimenta sternit adhuc, atque pacifica victoria omnium dexteras amice coniungit.

## AENIGMATA

### AB AEMILIO CRIVELLI PROPOSITA.

I.

*Primum* dat Christi personam visere terris,
*Altera pars* anni tempora pulchra notat.
Est *totum* flos, qui ruri aut grandescit in hortis,
Somnum et invitis conciliare potens.

II.

Si legis a laeva, nomen praebebitur urbis;
Si a dextra, accipies quod mea corda fovent.

**Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad Commentarii moderatorem miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet PETRI ANGELINI opus, cui titulus:**

DE POETIS ET NUMERIS LATINIS.

**Aenigmata an. VIII, n. III proposita his respondent:**

**1) Area, Ardea; 2) Salta, Atlas.**

Ea rite soluta miserunt:

Alois. Frudez, *Regina Gradecii.* — Gust. Grunes Sch. Piar., *Nicolsburgo.* — Petrus Tergestinus. — Fr. Dostál, *Nechanice.* — Aem. Gschwind Sch. Piar., *Praga.* — Car. Stegmüller, *Sabaria.* — Lad. Lud. Podobinski, *Bochnia.* — D. Le Provost, *Briocen.* — Guil. Schenz, *Ratisbona.* — I. A. C. Oudemans, *Traiecto ad Rhenum.* — Greg. Cleary O. F. M., *Roma.* — Alois. Cappelli, *Senis.* — Fr. Navrahil, *Olomucio.* — Collegium Scholarum Piarum, *Stella.* — Ioan. Giambonini, *Pollegio.* — Andr. Pápay, *Pruzsina* — Senior Astensis — Princ. Gordon, *Mancunio.* — Fel. Dacomo, *Alba.* — Call. Amalberti, *Albio Intemelio.* — I. Berkrens, *Strato.* — Aug. Scriban, *Buzau* — Stan. Tomkiewicz, *Neo-Sandecia.* — Ab. Ballerini, *Novocomo.* — Aug. Paul, *Brasovia.* — Seminarium Episcopale Guastallense. — Am. Robert, *Marieville.* — I. Walter, *Neo-Eboraco.* — Seminarium Vicense. — Ferd. Ferrari, *Guastalla.* — Ant. Tafani. *Florentia.* — Ag Gzula, *Esztergomból.* — St. Lawinski, *Niemyslow.* — Zwirzina par., *Lohnau.* — Ioan. Rolin, *Bruxellis.* — P. Becker, *Gebenhausen.* — Ed. F. Curran, *Terranova.* — Ioan. Cantono Ceva marchio, *Vercellis.* — Alois. Berthé, *Montboron.* — Th. T. Chave, *S. Boize Id.* — Ios. Matyasak, *Scepusio.*

Sortitum est praemium:

SEMINARIUM VICENSE,

ad quod missa est I. B. FRANCESIA comoedia latinis versibus scripta, cui titulus:

SATURIO.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina *Pacis* Phil. Cuggiani.

## SS. D. N. PII PP. X

### MOTU PROPRIO

**De protonotariis apostolicis, praelatis urbanis, et aliis qui nonnullis privilegiis praelatorum propriis fruuntur (1).**

*B).* — De ceteris Praelatis Romanae Curiae.

77. — Nihil detractum volumus honoribus, privilegiis, praeeminentiis, praerogativis, quibus alia Praelatorum Romanae Curiae Collegia, Apostolicae Sedis placito, exornantur.

78. — Insuper concedimus, ut omnes et singuli Praelati Urbani seu Domestici, etsi nulli Collegio adscripti, ii nempe, qui tales renunciati, Breve Apostolicum obtinuerint, Palmatoria uti possint (non vero Canone aut alia pontificali supellectili) in Missa cum cantu, vel etiam lecta, cum aliqua solemnitate celebranda; item in Vesperis aliisque solemnibus functionibus.

79. — Hi autem habitum, sive praelatitium sive quem vocant *pianum*, gestare poterunt, iuxta Romanae Curiae consuetudinem, prout supra describitur nn. 16, 17; numquam tamen vestis talaris caudam explicare, neque sacras vestes ex altari assumere valeant, nec alio uti colore, quam violaceo, in bireti flocculo et pilei vitta, opere reticulato distincta, sive chordulis et flocculis, etiam in pileo stemmatibus imponendo ut n. 18 dictum est, nisi, pro eorum aliquo, constet de maiori particulari privilegio.

*C).* — De dignitatibus, Canonicis et aliis, qui nonnullis privilegiis Praelatorum propriis fruuntur.

80. — Ex Romanorum Pontificum indulgentia, insignia quaedam praelatitia aut pontificalia aliis Collegiis, praesertim Canonicorum, eorumve Dignitatibus, quocumque nomine nuncupentur, vel a priscis temporibus tribui consueverunt; quum autem eiusmodi privilegia deminutionem quamdam episcopali dignitati videantur afferre, ideirco ea sunt de iure strictissime interpretanda. Huic principio inhaerentes, expresse volumus, ut in pontificalium usu nemini ad aliquod ex supra memoratis Collegiis pertinenti in posterum ampliora suffragentur privilegia, quam quae, superius descripta, competunt Protonotariis sive Supranumerariis, sive *ad instar*, et quidem non ultra propriae ecclesiae, aut ad summum Dioeceseos, si hoc fuerit concessum, limites; neque ultra dies iam designatos, aut determinatas functiones; et quae arctiora sunt, ne augeantur.

81. — Quoniam vero de re agitur haud parvi momenti, quippe quae ecclesiasticam respicit disciplinam, ne quis audeat arbitraria interpretatione, maiora quam in concedentis voluntate fuerint, sibi privilegia vindicare; quin potius paratum sese ostendat, quatenus illa excesserint, minoribus coarctari; singulis locorum Ordinariis, quorum sub iurisdictione vel quorum in territorio, si de exemptis agatur, aliquis ex praedictis coetibus inveniatur, demandamus, ut, tamquam Apostolicae Sedis Delegati, Apostolicarum Concessionum documenta ipsis faventia, circa memorata privilegia, infra bimestre tempus, ab hisce Nostris Ordinationibus promulgatis, sub poena immediatae amissionis eorum quae occultaverint, ad se transmitti curent, quae intra consequentem mensem ad Nostram SS. Rituum Congregationem mittant. Haec autem, pro suo munere, omnia et singula hisce Nostris dispositionibus aptans, declarabit et decernet, quaenam in posterum illis competant.

Haec omnia rata et firma consistere auctoritate Nostra volumus et iubemus: contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum die XXI Februarii MCMV, Pontificatus Nostri anno secundo.

PIUS PP. X.

(1) Cf. num. sup.

## EX SS. CONGREGATIONIBUS ROMANIS

### SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE

**Ex Congregatione Concilii Tridentinis decretis interpretandis:**

Ad art. 7 Decr. *De Observandis* d. XI mens. Maii an. M DCCCC IV (1) sub nomine Ordinariorum intelligi debent quoque Praelati Regulares pro suis respectivis subditis. (Ex decr. d. XXVII mens. Febr. a. M DCCCC V).

— Pro sacerdotibus autem qui ab Ordinario stipendia accipiunt, obligatio, de qua in ipso articulo, incipit a die quo Missas celebrandas ab Ordinario recipiunt. Sufficit praeterea ut Sacerdotes celebrent iuxta mentem Ordinarii; qui tamen intentionem pro singulis offerentibus efformare debet iuxta regulas a probatis theologiae moralis auctoribus traditas. Melius tamen est si patefiant Sacerdotibus intentiones praescriptae. (Ex decr. *Leopolien.* ead. d.).

— Episcopi dioecesani et Praelati Regulares, qui aliis Episcopis seu Praelatis Regularibus Missas cum sua eleemosyna celebrandas tradiderint, ab omni obligatione coram Deo et Ecclesia relevati censentur; non quidem obligatione tenentur usque dum peractae celebrationis fidem sint assequuti. (Ibid.).

— Mos ut Vicarii apud parochos in domo curiali degentes, pensionem non argento exsolvant, sed Missae suae quotidianae, sive lectae sivae cantatae eleemosynam parocho dimittant, licite potest retineri, dummodo et quousque excessus in modo aut alius abusus non oriatur, super quo Ordinarii erit invigilare. (Ex decr. *Sancti Deodati* ead. d.).

**Ex Congregatione Consistoriali:**

Noviter erectae Praelaturae Nullius seu Santaremsis in Republica Brasiliana fines iidem erunt ac illi qui Brasiliam Rempublicam a tribus Gaianis Gallica, Hollandica et Anglica dividunt, flumen nempe Oyapoc, seu, uti aiunt, *Vincente Pinzon* usque ad montes Acaray; ad Ortum, Oceanus Atlanticus, comprehensis tamen insulis Caviana et Mexiana usque ad ora fluminis, cui nomen Xingù, idem deinde flumen usque ad locum *Pedra Secca* dictum; ad Meridiem, nova Praelatura linea continebitur, quae a loco Pedra Secca per dictum flumen Xingù usque ad fluminis S. Emmanuelis oras, vulgo *Tres Boccas*, in loco qui *Sete Quedas* nuncupatur, protenditur; ad Occasum tandem, incipiendo ab oris fluminis S. Emmanuelis, vulgo *Tres Boccas* dicti, circumscribetur hoc flumine usque ad aliud Tapajoz vocatum, ad oppidum usque Munduruců et fines politicos et civiles, quibus regiones de Gram Para et Amazonum ad invicem separantur. Quum totum hoc territorium Praelaturae Nullius seu Santaremsi adiudicatum e dioecesi Belemensi de Para fuerit integre distractum, huius dioecesis amplitudo imminuetur. Cathedralis itaque ecclesia Belemensis de Para in posterum iis qui sequuntur limitibus constricta erit: ad Boream Oceanus Atlanticus eius finis erit, ita tamen ut exceptis insulis Caviana et Mexiana, quae territorio Praelaturae Nullius seu Santaremsi attributae sunt, reliquae omnes inter locum Macapà dictum et ora fluminis Xingù existentes Belemensi de Para dioecesi addictae remaneant; ad Ortum, eadem dioecesis fluminibus *Guruny* et *Araguaya* vulgo nuncupatis, quibus regio de Gram Para a regionibus S. Ludovici de Marantiao et Goyasensi dividitur, circumscribetur; ad Austrum vero continebitur linea, quae ab insula *Bananal* dicta fluminis Araguaya prosiliens ad locum usque *Pedra Secca* vocatum prope Xingù flumen pertingit; denique ad Occasum, qua parte dioecesis Belemensis de Para neo-erectam Santaremsem Praelaturam attingit, ipsa a praedicto loco *Pedra Secca* usque ad Oceanum Atlanticum flumine Xingù limitabitur. (Ex decr. die XXV mens. Octobris an. M DCCCC IV).

— Ecclesia cathedralis Clavarii erecta in honorem B. M. V. de Horto, in Basilicam Minorem erigitur. (Ex decr. d. XXVIII mens. Novembr. an. M DCCCC IV).

**Ex Congregatione super Negotiis Ecclesiasticis Extraordinariis:**

In Columbiana Republica Praefectura Apostolica erigitur vulgo *Caquetà* atque Ordini Minorum Capucinorum committitur. Praefectus apostolicus idem a Congregatione super Neg. Eccl. Extr. nominandus est, ceterique religiosi sacerdotes eiusdem Ordinis, Apostolicae Praefecturae addicti, quoad Regulae seu Constitutionum observantiam, a suo Superiore Generali immediate dependent. (Ex decr. d. XX mens. Decembr. M DCCCC IV).

(1) Cfr. *Vox Urbis* an. VII, n. IX, pag. 70.

## DIARIUM VATICANUM.

(Die XXI mens. April. - d. XX mens. Maii M DCCCC V).

### Coram SSmo admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites aliosque viros, qui sui cuiusque muneris gratia Pontificem de more adiverunt, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Congregatio Romana matronarum ad cultum in pauperibus templis procurandum; Pierpontius Morgan, americanus civis; Jarotzky dynasta, Borussicae orientali gubernio praepositus; Dejardins, Gallorum publici coetus legatus, Hungarici scholarum secundi ordinis alumni ab emo viro Ioanne De Kozielsko Puzyna coram adducti; excmus vir Iosephus Bilezewski, archiepiscopus Leopolitanus cum manu peregrinorum Polonorum; Ioannes Redmond, Hibernici coetus legatus; legatio Hispanarum matronarum quae coronam ex gemmis imagini sanctissimae B. Mariae V. vulgo *del Pilar* procurarunt; Horatius Marucchi eques torquatus, Athenis redux, ubi Apostolicae Sedis in archeologico conventu illic congregato procurationem exercuit; Galeatius Thun de Hohenstein, Hierosolymitani Melitensis Ordinis Magister maximus cum equitibus Consilii sui; Ludovicus Gorski, Russicae aulae magister, speciali Caesaris sui mandato Romam ad Pontificem missus; Siculi peregrini ad septingentorum numerum; Ioannes Borghese, princeps Urbanus; Franciscus Vido, prefectus generalis Congnis Cleric. Regul. Ministrantium infirmis; De Charette dynasta; Iosephus Ridolfi antistes Urbanus, Apostolicae Sedis legatus apud civitatem Mexicanam; manus peregrinorum ex Hollandia atque Herzegovina; Cassianus Maria Gasser, Prior genlis Fr. S. Ioannis de Deo nuper electus; Iulius Betancourt, Columbianae civitatis apud Pontificem novus administer cum omni potestate.

### Pontificiae electiones.

— R. d. Alexander Noli ex oppido Bergomensi Vici-Palatii inter Protonotarios Apostolicos *ad instar* refertur.

— RR. dd. Hoepsler et Weikert ex Ordine S. Benedicti, atque r. p. Lepicier, Servorum B. M. V. procurator generalis, « commissioni » addicuntur ad biblica studia moderanda.

— R. d. Michael Lega, alter a secretis S. Congnis Concilii, inter Urbanos Antistites adnumeratur.

— Mauritius Galimberti, Lateranensis canonicus, presbyter assistens; Franciscus Gazzoli, canonicus Vaticanus, diaconus; et Franciscus Santovetti, canonicus Liberianus, subdiaconus « Pontificiæ cappellae » creantur.

— Rr. dd. Alexander Solari et Robertus Caroli « auditoris » munere delegantur, alter apud Apostolicam legationem Belgarum, alter Civitatum Foederatarum Americae Septemtrionalis.

### Vita functi viri clariores.

— Die XXVIII mens. Aprilis Romae supremum diem obiit **Andreas** S. R. E. Card. **Aiuti.** In Urbe natus an. M DCCC XL, maximam sacerdotalis vitæ partem in Pontificiis legationibus transegit.

### Varia.

— Die XXIII mens. Aprilis Pontifex sacris litatis sacramentum confirmationis impertitur duobus filiis Ivancich dynastae, Lusitani consulis.

— Die XXVIII, in Xystino sacello, coronae gemmis splendidissimis decorae, quae imaginis B. Mariae vulgo *del Pilar*, Hispanorum patronae, caput redimiet, Sanctissimus benedicit, donoque Mariae templo dat calicem, in quo Missae sacrificium ipsa die obtulerat.

— Die II mens. Maii coram SSmo Congregatio SS. Rituum « generalis » habetur ad disceptandum de virtutibus V. S. D. Gabrielis a Virgine Perdolente e Congne Cleric. Regul. SSmae Crucis et Passionis D. N. I. C.; quae deinceps, per decretum d. XIV eiusdem mensis, « gradu heroico » fuisse declarantur.